Konrad Mielcarek

ZWROT SPRAWY PROKURATOROWI W TRYBIE ART. 345 K.P.K. — REZULTATY BADANIA OGÓLNOPOLSKIEGO

1. PRZEDMIOT I METODA BADANIA

Przedmiotem niniejszego artykułu jest funkcjonowanie instytucji procesowej w postaci zwrotu sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego. Szczególny akcent położono na zbadanie skuteczności zaskarżania postanowień wydawanych przez sądy rejonowe w trybie art. 345 k.p.k. Umożliwiło to ocenę efektywności sądowej kontroli postępowania przygotowawczego. Sprawozdawczość sądowa nie obejmuje gromadzenia w celach statystycznych informacji o liczbach spraw, w których wniesiono zażalenie na postanowienie o zwrocie sprawy prokuratorowi. Z tych względów zwrócono się do wszystkich sądów okręgowych o podanie, na podstawie danych odnotowanych w repertorium Kz za 2008 r., ogólnej liczby spraw, w których wniesiono zażalenie na postanowienie o zwrocie sprawy ze wskazaniem rodzaju rozstrzygnięcia. Ponadto poddano analizie losowo wybrane orzeczenia sądów okręgowych, co umożliwiło scharakteryzowanie najczęściej dostrzeżonych braków postępowania przygotowawczego poddanych weryfikacji w instancji odwoławczej.

2. ZAGADNIENIA OGÓLNE

Przekazanie sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia stanowi procesowy środek kontroli postępowania przygotowawczego w stadium przygotowania do rozprawy[1]. Środek ten

[1] Zagadnienie nadzwyczajnego uzupełnienia postępowania dowodowego na rozprawie głównej w trybie art. 397 k.p.k. było przedmiotem opracowania Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. Zob. M. Jankowski, S. Łagodziński, S. Momot, A. Ważny, *Uzupełnienie postępowania dowodowego w trybie art. 397 k.p.k. Analiza praktyki*, Warszawa 2006.

umożliwia egzekwowanie spoczywającego na organie ścigania obowiązku przedstawienia sądowi materiałów postępowania w stanie umożliwiającym orzekanie o przedmiocie procesu. Ponadto zabezpiecza realizację jednego z celów postępowania karnego, jakim jest rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie. Intencją przepisu art. 345 § 1 k.p.k. jest zapewnienie sądowi możliwości sprawnego i prawidłowego rozpoznania sprawy, a w szczególności uniknięcie potrzeby wielokrotnego odraczania lub przerywania rozprawy głównej w celu uzupełnienia braków w materiale dowodowym.

Artykuł 345 k.p.k. jest uznawany za wyznacznik granicy prerogatyw sądu i prokuratury. Nierzadko w badanych orzeczeniach sądy odwoływały się do modelu procesu karnego, podkreślając zasadę kontradyktoryjności i rolę prokuratora w gromadzeniu dowodów w postępowaniu przygotowawczym[2]. Stopień skomplikowania dowodowego sprawy, złożoność okoliczności faktycznych, trudności w zakresie analizy sposobów przestępczego działania nie uprawniają zaś do przerzucenia powinności ich wyjaśnienia i rozstrzygnięcia rodzących się wątpliwości na prokuratora w trybie zwrotu sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego[3].

Od czasu zmodyfikowania treści art. 397 k.p.k. nowelą z 10 stycznia 2003 r.[4] omawiana instytucja stanowi jedyną możliwość zwrotu sprawy prokuratorowi ze skutkiem ustania jej zawisłości w sądzie. Zgodnie z art. 345 k.p.k. sąd przekazuje sprawę prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia, jeżeli akta sprawy wskazują na istotne braki tego postępowania, zwłaszcza na potrzebę poszukiwania dowo-

---

[2] Przykładowo sądy okręgowe stwierdzały, że „niedopuszczalna jest zmiana roli sądu, który z organu rozstrzygającego stałby się organem prowadzącym dochodzenie i gromadzącym dowody ewentualnej winy, o której następnie miałby orzekać". „Rzeczą prokuratora, a nie sądu jest przeprowadzenie postępowania przygotowawczego i zgromadzenie dowodów na potwierdzenie zarzutu sformułowanego w akcie oskarżenia, albowiem tylko wtedy zachowana zostanie zasada koncentracji materiału dowodowego, ciągłości rozprawy, a przede wszystkim podziału ról w postępowaniu karnym". „Przerzucanie ciężaru prowadzenia postępowania dowodowego na sąd, gdy konieczność tego dowodu ujawniła się na etapie śledztwa, jest zaprzeczeniem zasadniczego celu postępowania przygotowawczego".

[3] Postanowienie SA we Wrocławiu z 9 grudnia 2004 r., II AKz 491/04, OSA 2005, nr 7, poz. 46.

[4] Ustawa z 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy — Kodeks postępowania karnego, ustawy — Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 17, poz. 155 ze zm.).

dów, dokonanie zaś niezbędnych czynności przez sąd powodowałoby znaczne trudności[5].

Za istotne braki należy uznać takie, które skutkują niezrealizowaniem podstawowych celów postępowania przygotowawczego, zwłaszcza w kwestii wyjaśnienia okoliczności sprawy oraz zebrania, zabezpieczenia i utrwalenia dowodów. Nie jest wtedy możliwe wszechstronne poznanie przez sąd okoliczności niezbędnych do wydania wyroku ani przeprowadzenie postępowania sądowego w rozsądnym terminie. Chodzi zatem o braki w zakresie kompletności zebranego materiału dowodowego, a także o pominięcie lub wadliwe dokonanie czynności procesowych. Ocena, czy brak jest istotny, nie jest uzależniona od tego, czy jego uzupełnienie przez sąd powodowałoby znaczne trudności. Są to dwie odmienne kategorie. Nie każdy istotny brak musi powodować znaczne trudności w jego usunięciu w fazie postępowania sądowego. I odwrotnie — może się zdarzyć, że usunięcie błahego braku napotka takie trudności. Kumulatywnym warunkiem zwrotu sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego jest to, aby dokonanie przez sąd niezbędnych czynności powodowało znaczne trudności.

Przekazanie sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego w celu poszukiwania dowodów może nastąpić tylko wtedy, gdy istnieją realne możliwości ich przeprowadzenia. Jeżeli zakres postępowania przygotowawczego wskazuje na to, że dowodów poszukiwano, ale bez rezultatów, sąd powinien sprawę rozpoznać w granicach aktu oskarżenia i zebranych dowodów[6].

Dogłębna kontrola w trybie art. 345 k.p.k., uwzględniając usytuowanie tego przepisu w rozdziale „Wstępna kontrola oskarżenia", powinna mieć miejsce bezpośrednio po skierowaniu do sądu aktu oskarżenia[7].

---

[5] Art. 345 k.p.k. określa, że zwrot sprawy następuje do prokuratora, bez względu na to, kto wniósł akt oskarżenia. Wyjątkowo podmiotem zawrotu sprawy jest finansowy organ dochodzenia, pod warunkiem że prowadził on dochodzenie i popierał akt oskarżenia przed sądem (art. 122 § 1 k.k.s.). W treści art. 346 k.p.k., funkcjonalnie związanym z art. 345, mowa jednak o „oskarżycielu publicznym", a zatem po uzupełnieniu śledztwa lub dochodzenia decyzje o dalszym losie sprawy podejmują także, obok prokuratora, Policja i inne organy, o których mowa w art. 312 i 325d k.p.k. Kodeks wyklucza zwrot sprawy w przypadku wniesienia do sądu subsydiarnego aktu oskarżenia (art. 55 k.p.k.).

[6] Postanowienie SN z 6 lipca 1974 r., IV KZ 126/74, OSNKW 1974, nr 11, poz. 214.

[7] Zbyt późna decyzja o zwrocie sprawy skutkowała zazwyczaj uchyleniem takiego rozstrzygnięcia w instancji odwoławczej. Przykładowo, w jednej ze spraw Sąd Okręgowy w Z. stwierdził, że „zaskarżone postanowienie musiało być uchylone chociażby z tego

Odzwierciedla to dyspozycja przepisu art. 339 § 3 pkt 4 k.p.k., zgodnie z którym prezes sądu kieruje sprawę na posiedzenie, gdy zachodzi potrzeba zwrotu sprawy prokuratorowi w celu usunięcia istotnych braków postępowania przygotowawczego. Wprawdzie może to nastąpić nawet po wyznaczeniu rozprawy głównej i zawiadomieniu stron o jej terminie, a najpóźniej przed jej wywołaniem (art. 381 k.p.k.), jednak tego rodzaju praktyka niweczy sens omawianej instytucji i jest sprzeczna z zasadą szybkości procesowej[8]. Jednocześnie podkreśla się, że zastosowanie przepisu art. 345 k.p.k. jest możliwe także po uchyleniu orzeczenia przez sąd odwoławczy i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji. Powoduje to bowiem cofnięcie sprawy do stadium przygotowania do rozprawy głównej[9]. Podjęcie takiej decyzji wymaga wyjątkowej rozwagi w sytuacji, gdy nie wynika ona ze wskazań sądu odwoławczego co do dalszego postępowania i jednocześnie nie zaistnieją nowe, nieznane wcześniej okoliczności[10]. Wydane na rozprawie postanowienie sądu o wyłączeniu sprawy jednego z oskarżonych do odrębnego rozpoznania nie powoduje cofnięcia jej do fazy wstępnej kontroli oskarżenia i nie pozwala na skorzystanie z przepisu art. 345 § 1 k.p.k.[11]. Zwrot sprawy w celu uzupełnienia postępowania dowodowego po podjęciu zawieszonego postępowania jest dopuszczalny, jeżeli w następstwie zaistnienia okoliczności uzasadniających podjęcie postępowania ujawnią się istotne braki postępowania przygotowawczego. Podjęcie zawieszonego postępowania nie może natomiast otwierać

względu, że zostało wydane po upływie roku od daty złożenia wniosku o warunkowe umorzenie postępowania, zaś objętość akt sprawy zwłoki takiej nie uzasadniała". W innej sprawie ten sam Sąd stwierdził, że „do wywołania sprawy doszło już wielokrotnie, podjęcie postanowienia o zwrocie sprawy po upływie 4 lat od skierowania aktu oskarżenia i po tym, jak sprawa była wielokrotnie weryfikowana, nie może być uznane za prawidłowe, bo w istocie świadczy o braku rzetelnego przygotowania się sędziego do rozprawy".

[8] Por. postanowienie SN z 11 stycznia 1980 r., III KZ 208/79, OSNKW 1980, nr 4, poz. 39; uchwała SN z 25 lutego 1999 r., I KZP 36/98, OSNKW 1999, nr 3–4, poz. 14. Za nieprawidłowe należy uznać rygorystyczne stanowisko w jednym z badanych orzeczeń Sądu Okręgowego w O., zgodnie z którym pisemne zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy głównej powoduje, że nie można jej już cofnąć do wstępnej kontroli aktu oskarżenia i ewentualnego wyznaczenia posiedzenia o zwrocie w trybie art. 339 § 3 pkt 4 k.p.k.

[9] Uchwała SN z 14 listopada 1974 r., VI KZP 31/74, OSNKW 1975, nr 1, poz. 2.

[10] Postanowienie SA we Wrocławiu z 9 grudnia 2004 r., II AKz 491/04, OSA 2005, nr 7, poz. 46.

[11] Postanowienie SA we Wrocławiu z 11 kwietnia 2007 r., II AKz 178/07, OSA 2007, nr 11, poz. 57.

drogi do zwrotu sprawy w oparciu o okoliczności, które obiektywnie istniały w chwili wniesienia aktu oskarżenia lub ujawniły się w toku rozprawy głównej, a sąd nie zastosował w odpowiednim czasie art. 345 lub 397 k.p.k.

W wielu orzeczeniach akcentowano nadrzędną rolę zasady rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie, odnosząc ją do postępowania karnego rozumianego w sposób spójny i pełny. Wskazywano, że zwrot sprawy prokuratorowi jest zasadny wówczas, gdy dostrzeżony brak postępowania nie może być w ogóle usunięty na etapie postępowania sądowego albo gdy zostanie on znacznie szybciej usunięty po zwrocie sprawy do postępowania przygotowawczego. Zamiar uniknięcia długotrwałości postępowania sądowego nie może uzasadniać zwrotu sprawy prokuratorowi, o ile nie przyspieszy to postępowania w jego całościowym ujęciu, a jedynym skutkiem będzie długotrwałość postępowania przygotowawczego. Sąd pierwszej instancji, decydując się na zwrot sprawy w trybie art. 345 § 1 k.p.k., powinien rozważyć, czy takie działanie rzeczywiście zapobiegnie przewlekłości całego postępowania karnego, w szczególności w sprawie, w której wobec oskarżonego stosowany jest środek zapobiegawczy o charakterze izolacyjnym[12].

Kryterium oceny zgromadzonego materiału dowodowego dostarcza przepis art. 297 § 1 k.p.k. określający cele postępowania przygotowawczego. W porównaniu do treści art. 261 k.p.k. z 1969 r.[13] ustawodawca w pierwotnym brzmieniu art. 297 § 1 k.p.k. zredukował zadania postępowania przygotowawczego, rezygnując z obowiązku „wszechstronnego" wyjaśnienia okoliczności sprawy i przewidując utrwalenie dowodów jedynie w „niezbędnym zakresie". Nowelizacja Kodeksu postępowania karnego[14], która weszła w życie 12 lipca 2007 r., stanowiła powrót do rozwiązań występujących na gruncie Kodeksu postępowania karnego z 1969 r. Na nowo określiła zadania sformułowane w art. 297 § 1 pkt 4 i 5, tj. przywróciła wymóg „wszechstronnego" wyjaśnienia okoliczności

---

[12] Postanowienie SA w Katowicach z 13 października 2004 r., II AKz 738/04, KZS 2006, nr 7–8, poz. 151.

[13] Zgodnie z art. 261 k.p.k. z 1969 r. postępowanie przygotowawcze miało na celu: ustalenie, czy rzeczywiście zostało popełnione przestępstwo, wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy, wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy, zebranie niezbędnych danych o osobie podejrzanego, zebranie i utrwalenie dowodów dla sądu.

[14] Ustawa z 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy — Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 64, poz. 432 ze zm.).

sprawy[15], wyeliminowała z poprzedniego brzmienia zwrot „w niezbędnym zakresie" i dodała sformułowanie „tak, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na pierwszej rozprawie głównej". Jak wskazano w uzasadnieniu projektu nowelizacji, zmiana ta miała „zapewnić lepsze przygotowanie pod względem dowodowym spraw kierowanych do sądu z aktem oskarżenia, co jest istotne w sytuacji nałożenia na sąd obowiązków procesowych w zakresie kontroli odwoławczej w postępowaniu przygotowawczym". Nowe brzmienie art. 297 § 1 pkt 4 i 5 k.p.k. wpłynęło na ocenę przesłanek zwrotu sprawy prokuratorowi w trybie art. 345 k.p.k.[16].

3. DANE STATYSTYCZNE

Zgodnie ze sprawozdaniem MS-S5r w sprawach karnych i wykroczeniowych w sądach rejonowych z ogólnej liczby 444 457 spraw K z oskarżenia publicznego załatwionych w 2008 r. 1651, tj. niecałe 0,4%, zwrócono w trybie art. 345 k.p.k.[17]. Przekazanie sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia utrzymuje się od wielu lat na bardzo niskim poziomie.

Tabela 1. Liczba spraw zwróconych w trybie art. 345 k.p.k. w latach 2003–2008 na podstawie sprawozdań MS-S5r w sprawach karnych i wykroczeniowych w sądach rejonowych

Rok	Załatwiono spraw K z oskarżenia publicznego	Sprawy przekazane prokuratorowi w trybie art. 345 k.p.k.
2003	508 721	1 330
2004	544 607	1 128
2005	569 432	1 639
2006	516 092	2 971
2007	514 895	1 655
2008	444 457	1 651

[15] Uregulowanie to nie jest spójne z rozwiązaniami pozwalającymi na ograniczenie w dochodzeniu zakresu czynności dowodowych (art. 325h, art. 335 § 2 i art. 517b § 3 k.p.k.).

[16] Spośród przebadanych orzeczeń w 22 sprawach sądy okręgowe, utrzymując decyzję o zwrocie sprawy prokuratorowi, powoływały się na znowelizowany art. 297 k.p.k.

[17] W sprawozdaniu MS-S5o w sprawach karnych i wykroczeniowych w sądach okręgowych odnotowano 80 takich spraw na 9486 załatwionych w 2008 r. Dalszej analizie poddano postanowienia o zwrocie wydane przez sądy rejonowe.

Z danych odnotowanych w repertorium Kz wynika, że do sądów okręgowych w 2008 r. wpłynęło ogółem 1920 spraw, w których wniesiono zażalenie na postanowienie wydane w trybie art. 345 k.p.k. Na skutek rozpoznania zażaleń w 868 sprawach utrzymano w mocy zaskarżone postanowienie, w 1021 uwzględniono zażalenie i uchylono postanowienie, w 31 zaś wydano inne rozstrzygnięcie (pozostawiono zażalenie bez rozpoznania lub postępowanie umorzono). Wynika z tego, że w sądach rejonowych w 2008 r. wydano łącznie 2703 orzeczenia w omawianym trybie, z tego 1920 (ponad 70%) zaskarżono. Spośród spraw rozpoznawanych przez sądy okręgowe utrzymano w mocy jedynie 45% postanowień, natomiast 53% uchylono, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania. Skuteczność zaskarżania postanowień o zwrocie sprawy prokuratorowi wydanych przez sądy rejonowe należy więc uznać za wysoką.

Tabela 2. Liczba zażaleń na postanowienia w trybie art. 345 k.p.k. rozpoznanych przez sądy okręgowe na obszarze właściwości sądów apelacyjnych

Sądy okręgowe apelacji	Łącznie rozpoznano	Utrzymano w mocy	Uchylono	Rozpoznano w inny sposób
Białostockiej	69	28	37	4
Gdańskiej	199	79	120	0
Katowickiej	240	105	131	4
Krakowskiej	109	47	60	2
Lubelskiej	102	47	53	2
Łódzkiej	120	66	52	2
Poznańskiej	153	68	82	3
Rzeszowskiej	85	40	45	0
Szczecińskiej	137	67	70	0
Warszawskiej	550	260	278	12
Wrocławskiej	156	61	93	2
Ogółem	1920	868	1021	31

Skala rozpoznawanych zażaleń w poszczególnych apelacjach i przez poszczególne sądy okręgowe wykazuje znaczną rozpiętość. Najwięcej zażaleń rozpoznano na terenie apelacji warszawskiej (550 spraw), z czego aż 520 rozpoznały Sąd Okręgowy dla Warszawy i Sąd Okręgowy dla Warszawy Pragi. Najmniej zażaleń rozpoznano na obszarze apelacji białostockiej (69 spraw). W poszczególnych sądach najmniej zażaleń wpłynęło do Sądów Okręgowych w Ostrołęce, Suwałkach i Toruniu (po 6 spraw).

Tabela 3. Zażalenia na postanowienia wydane w trybie art. 345 k.p.k. rozpoznane przez sądy okręgowe na obszarze właściwości sądów apelacyjnych, według postanowień uchylonych

Sądy okręgowe apelacji	Utrzymano w mocy (%)	Uchylono (%)	Rozpoznano w inny sposób (%)
Gdańskiej	39,7	60,3	0,0
Wrocławskiej	39,1	59,6	1,3
Krakowskiej	43,1	55,1	1,8
Katowickiej	43,7	54,6	1,7
Białostockiej	40,6	53,6	5,8
Poznańskiej	44,4	53,6	2,0
Rzeszowskiej	47,1	52,9	0,0
Lubelskiej	46,1	52,0	1,9
Szczecińskiej	48,9	51,1	0,0
Warszawskiej	47,3	50,5	2,2
Łódzkiej	55,0	43,3	1,7
Ogółem	45,2	53,2	1,6

Najwięcej postanowień uchylono na obszarze apelacji gdańskiej (60%), najmniej — łódzkiej (43%). Była to także jedyna apelacja, gdzie skuteczność zaskarżania postanowień wyniosła poniżej 50%. Z kolei jedynym sądem, w którym skuteczność zaskarżeń osiągnęła 100%, był Sąd Okręgowy w Toruniu. Ponad dwie trzecie postanowień uchylono w Sądach Okręgowych w: Elblągu, Legnicy, Radomiu, Zamościu, Bydgoszczy, Koninie, Jeleniej Górze, Gliwicach, Przemyślu i Włocławku. Skuteczność zaskarżania poniżej 50% odnotowano w Sądach Okręgowych w: Poznaniu, Szczecinie, Gorzowie Wielkopolskim, Warszawie, Tarnowie, Piotrkowie Trybunalskim, Lublinie, Sieradzu, Kaliszu, Nowym Sączu i Częstochowie. Najmniej postanowień (22%) uchylono w Sądach Okręgowych w Łomży i w Tarnobrzegu. Należy zatem stwierdzić, że skuteczność zaskarżania orzeczeń nie była zależna od liczby rozpoznawanych spraw ani wielkości danej jednostki organizacyjnej. Warto odnotować, że w Sądzie Okręgowym w Warszawie omawiana skuteczność wyniosła 46%, podczas gdy w Sądzie Okręgowym dla Warszawy Pragi blisko 63%.

4. CHARAKTERYSTYKA PRÓBY

Badaniem objęto postanowienia wydane przez co drugi, losowo wybrany sąd okręgowy, tj. łącznie 23 sądy. Analizie poddano 380 orzeczeń sądu

Tabela 4. Zażalenia na postanowienia wydane w trybie art. 345 k.p.k. rozpoznane przez poszczególne sądy okręgowe, według postanowień uchylonych

Siedziba sądu okręgowego	Łącznie rozpoznano	Utrzymano		Uchylono		Rozpoznano w inny sposób	
		l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Toruń	6	—	—	6	100,0	—	—
Elbląg	9	1	11,1	8	88,9	—	—
Legnica	8	1	12,5	7	87,5	—	—
Radom	14	2	14,3	12	85,7	—	—
Zamość	14	1	7,1	12	85,7	1	7,2
Bydgoszcz	35	7	20,0	28	80,0	—	—
Konin	9	2	22,2	7	77,8	—	—
Jelenia Góra	12	3	25,0	9	75,0	—	—
Gliwice	40	12	30,0	27	67,5	1	2,5
Przemyśl	12	4	33,3	8	66,7	—	—
Włocławek	9	3	33,3	6	66,7	—	—
Warszawa Praga	131	49	37,4	82	62,6	—	—
Rzeszów	45	17	37,8	28	62,2	—	—
Katowice	116	43	37,1	72	62,1	1	0,8
Koszalin	31	12	38,7	19	61,3	—	—
Wrocław	31	10	32,2	19	61,3	2	6,5
Kielce	36	14	33,9	22	61,1	—	—
Białystok	43	17	39,5	26	60,5	—	—
Kraków	47	17	36,2	28	59,6	2	4,2
Opole	56	24	42,8	32	57,2	—	—
Zielona Góra	59	23	39,0	33	55,9	3	5,1
Bielsko-Biała	27	10	37,0	15	55,6	2	7,4
Łódź	42	19	45,2	23	54,8	—	—
Olsztyn	11	5	45,4	6	54,6	—	—
Świdnica	49	23	46,9	26	53,1	—	—
Słupsk	31	15	48,4	16	51,6	—	—
Gdańsk	109	53	48,6	56	51,4	—	—
Krosno	10	5	50,0	5	50,0	—	—
Ostrołęka	6	3	50,0	3	50,0	—	—
Płock	24	12	50,0	12	50,0	—	—
Siedlce	12	6	50,0	6	50,0	—	—
Suwałki	6	3	50,0	3	50,0	—	—
Poznań	85	43	50,6	42	49,4	—	—
Szczecin	63	32	50,8	31	49,2	—	—
Gorzów Wielkopolski	43	23	53,5	20	46,5	—	—
Warszawa	389	196	50,4	181	46,5	12	3,1
Tarnów	13	7	53,8	6	46,2	—	—
Piotrków Trybunalski	43	26	60,5	17	39,5	—	—
Lublin	62	38	61,3	23	37,1	1	1,6
Sieradz	14	9	64,3	5	35,7	—	—
Kalisz	21	12	57,1	7	33,4	2	9,5
Nowy Sącz	13	9	69,2	4	30,8	—	—
Częstochowa	57	40	70,2	17	29,8	—	—
Łomża	9	3	33,3	2	22,2	4	44,5
Tarnobrzeg	18	14	77,8	4	22,2	—	—
Ogółem	1920	868	45,2	1021	53,2	31	1,6

drugiej instancji obejmujących kontrolą instancyjną 14% postanowień wydanych w trybie art. 345 k.p.k. w 2008 r. Z tej grupy utrzymano w mocy 173 (46%) postanowień, uchylono zaś 207 (54%). Stosunek orzeczeń utrzymanych do uchylonych w próbie badawczej odpowiadał ogólnokrajowym wskaźnikom skuteczności zaskarżeń orzeczeń (45% utrzymanych do 54% uchylonych).

Wykres 1. Kwalifikacje prawne występujące w badanych postanowieniach według grup przestępstw (w %)

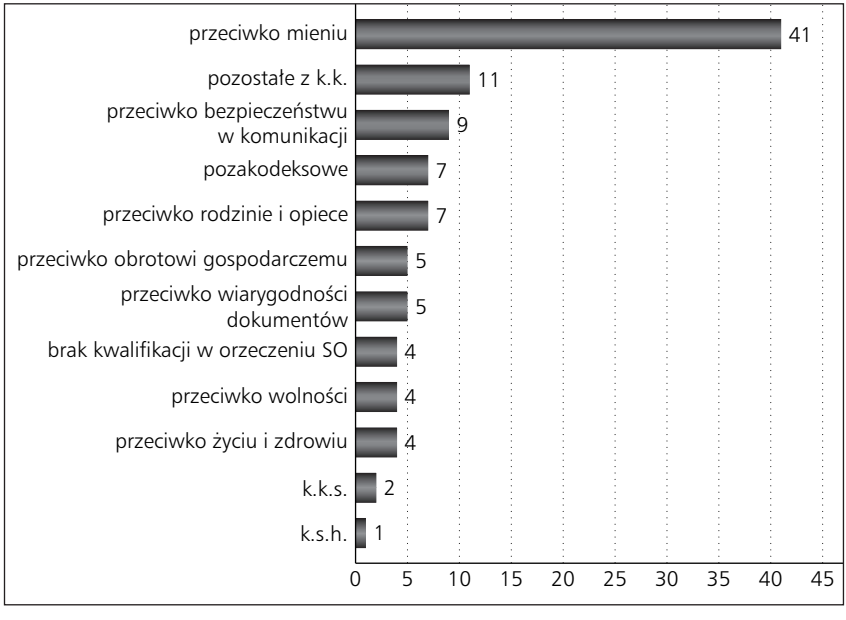

Wśród orzeczeń stwierdzających brak postępowania najliczniejsza grupa dotyczyła przestępstw przeciwko mieniu. Jest to związane z ich dużym udziałem w ogólniej liczbie spraw kierowanych do sądów. W odniesieniu do kwalifikacji z art. 278, 279, 284, 288 k.k. skuteczność zaskarżania orzeczeń była niska (od 47% do 31%), co świadczy o tym, że znaczna liczba postępowań w tej grupie była obarczona niedostatkami postępowania. Jedynie w przypadku przestępstw rozboju i oszustwa skuteczność ta wyniosła ponad 60%. Grupa przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji zawierała 9% postanowień o zwrocie. Należy zwrócić

uwagę na niską skuteczność zaskarżania postanowień w stosunkowo licznie występujących sprawach o przestępstwa z art. 178a k.k., która wyniosła 44%. W dalszej kolejności braki postępowania stwierdzono w sprawach dotyczących przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (7%). W tej grupie, w sprawach o przestępstwa z art. 209 k.k., skuteczność zaskarżeń wyniosła zaledwie 43%, o czyny zaś z art. 207 k.k. — 63%.

5. ANALIZA POSZCZEGÓLNYCH BRAKÓW STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ ZWROTU SPRAWY PROKURATOROWI

5.1. OPINIA BIEGŁEGO

W badanych postanowieniach 20% stwierdzonych braków dotyczyło opinii biegłego. W ponad połowie spraw sądy okręgowe utrzymały w mocy decyzję o zwrocie. Przeprowadzenie tego rodzaju dowodu uniemożliwia zakończenie postępowania sądowego w pierwszym terminie, a także jest związane z koniecznością poszukiwania dowodów. Część sądów (48%) wykazała mniej liberalne stanowisko. Sąd Okręgowy w P. wskazał, że przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych nie przekraczało możliwości postępowania sądowego i nie wymagało działań operacyjno-śledczych. W uzasadnieniu przytoczono postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach akcentujące konieczność wykorzystania przede wszystkim możliwości technicznych sądu w celu uniknięcia przewlekłości i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych nawet kilku specjalności, jeżeli nie wymagałoby to tego rodzaju działań, których sąd z braku warunków i środków nie mógłby przeprowadzić[18]. W przypadku podważania przez sądy rejonowe sporządzonej w postępowaniu przygotowawczym opinii biegłych sądy okręgowe kwestionowały zasadność zwrotu. Zdaniem Sądu Okręgowego w G. wątpliwości co do pełności i jasności dowodu z opinii biegłego co do zasady nie uzasadniają zwrócenia prokuratorowi sprawy do uzupełnienia śledztwa, gdyż brak ten może być konwalidowany w postępowaniu jurysdykcyjnym w trybie art. 201 k.p.k. poprzez przesłuchanie biegłego na rozprawie i możliwość ewentualnego dopuszczenia dowodu z opinii uzupełniającej. Jedynie

[18] Por. postanowienie SA w Katowicach z 22 grudnia 1999 r., II AKz 377/99, „Prokuratura i Prawo" 2000, z. 9, poz. 25.

Tabela 5. Poszczególne kwalifikacje prawne występujące w badanych postanowieniach, według kolejności kodeksowej

Kwalifikacja prawna	Łącznie spraw	Utrzymano w mocy		Uchylono	
		spraw	%	spraw	%
155	1	1	100	—	—
157	4	1	25	3	75
158	6	2	33	4	67
159	2	1	50	1	50
160	4	—	—	4	100
164	1	—	—	1	100
177	20	9	45	11	55
178a	16	9	56	7	44
190	14	5	36	9	64
193	2	1	50	1	50
197	3	1	33	2	67
198	1	1	100	—	—
200	3	1	33	2	67
202	2	1	50	1	50
207	19	7	37	12	63
209	7	4	57	3	43
212	1	1	100	—	—
218	5	3	60	2	40
220	4	2	50	2	50
222	2	—	—	2	100
226	1	—	—	1	100
229	1	1	100	—	—
231	4	1	25	3	75
233	5	1	20	4	80
234	1	—	—	1	100
244	2	—	—	2	100
245	1	—	—	1	100
263	4	3	75	1	25
270	15	7	47	8	53
271	2	2	100	—	—
272	1	1	100	—	—
275	1	—	—	1	100
276	1	—	—	1	100
278	39	24	62	15	38
279	15	9	60	6	40
280	6	2	33	4	67
284	19	10	53	9	47
286	42	16	38	26	62
287	1	1	100	—	—
288	13	9	69	4	31
291	19	9	47	10	53
296	9	4	44	5	56
297	4	1	25	3	75
300	5	1	20	4	80
301	1	1	100	—	—
Kodeks karny skarbowy	8	3	37	5	63
Kodeks spółek handlowych	2	1	50	1	50
Pozakodeksowy	26	12	46	14	54
Brak kwalifikacji w orzeczeniu SO	16	5	31	11	69
Razem	380	173	46	207	54

obszerność materiału dowodowego, z jakim na nowo musi się zapoznać biegły, uzasadniałaby takie rozstrzygnięcie. W sprawie dotyczącej orze-

czenia środka zabezpieczającego Sąd Okręgowy w B. uznał, że brak opinii psychologicznej mogącej rzutować na treść wypowiedzi biegłych psychiatrów obciąża postępowanie przygotowawcze, stanowiąc jego istotny brak i może stanowić podstawę do przekazania sprawy prokuratorowi celem uzupełnienia tego postępowania.

Wykres 2. Udział poszczególnych braków postępowania (w %)

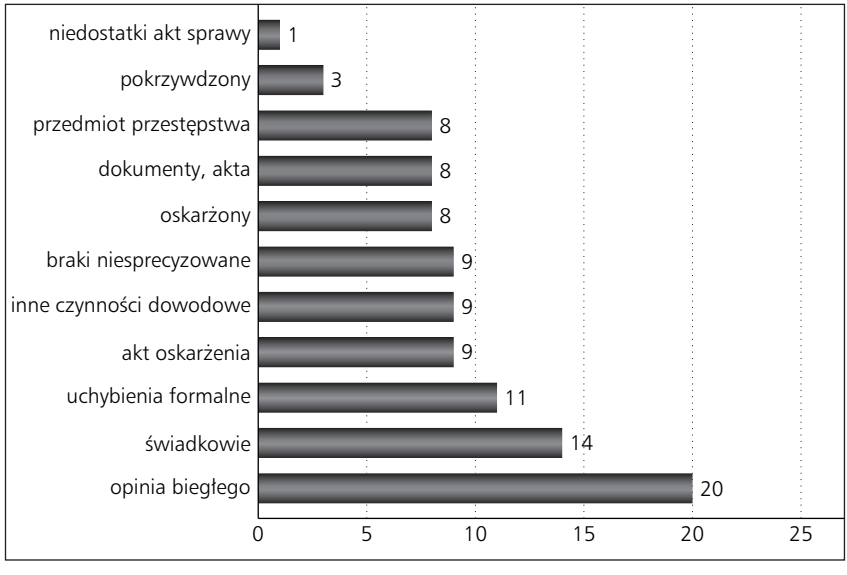

5.2. OSOBOWE ŹRÓDŁA DOWODOWE

Blisko 14% braków odnosiło się do potrzeby przesłuchania świadków, w tym także w związku z koniecznością przeprowadzenia konfrontacji z oskarżonym. Sądy uchyliły ponad połowę postanowień zawierających ten brak. Przeważnie przesłuchanie dodatkowych świadków na rozprawie nie pociąga za sobą znacznych trudności i nie powoduje nadmiernej przewlekłości postępowania, gdy sąd ma wystarczające informacje o nazwiskach i miejscu zamieszkania osób, które zamierza przesłuchać[19].

[19] W tym zakresie sądy przytaczały: postanowienie SN z 20 sierpnia 1977 r., II KZ 146/77, OSNPG 1978, nr 1, poz. 17; postanowienie SN z 4 grudnia 1981 r., II KZ 210/81, OSNPG 1982,

Można stwierdzić, że decydującą rolę przy ocenie tego braku odgrywała nie liczba świadków, których według sądu należało przesłuchać, lecz istotna dla odpowiedzialności oskarżonego wartość dowodowa ich zeznań lub trudności z ustaleniem miejsca pobytu. Sąd Okręgowy w T. wskazał, że sąd z racji prawdy materialnej ma inicjatywę dowodową i może z urzędu przeprowadzić dowody, których zaniechano, bez zwracania sprawy oskarżycielowi, jeżeli nie wiąże się to z koniecznością ich poszukiwania. W jednej ze spraw Sąd Okręgowy w L. utrzymał zaś w mocy postanowienie o zwrocie z powodu braku przesłuchania tylko jednego świadka, stwierdzając, że brak ten dotyczy kwestii fundamentalnych dla odpowiedzialności karnej oskarżonego i powoduje poważny deficyt materiału dowodowego. Zgodnie natomiast przyjmowano, że podstawą zwrotu sprawy nie może być konieczność bardziej dokładnego czy uzupełniającego przesłuchania świadków zawnioskowanych do przesłuchania na rozprawie. Sąd Okręgowy w K., uchylając postanowienie o zwrocie sprawy, podkreślił obowiązek rozważenia przez sąd realnej możliwości przeprowadzenia dowodu z przesłuchania świadka w postępowaniu przygotowawczym. W uzasadnieniu przywołano stanowisko judykatury, zgodnie z którym nie może stanowić podstawy zwrotu konieczność przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka przebywającego za granicą lub poszukiwanego listem gończym[20]. Z kolei Sąd Okręgowy w C. wskazał, że odstąpienie od przesłuchania w postępowaniu przygotowawczym istotnego świadka, którego zamierzano przesłuchać, jedynie dlatego, że nie można było ustalić jego miejsca pobytu, po to tylko, by ten obowiązek przerzucić na sąd, było całkowicie nieprawidłowe. W innym postanowieniu tego sądu stwierdzono, że podstawą zwrotu w celu przesłuchania świadków nie może być sytuacja pojednania się oskarżonego z pokrzywdzonymi — najbliższą rodziną. Nie jest wykluczona możliwość złożenia innych wniosków dowodowych przez prokuratora i przeprowadzenie tych dowodów przed sądem, zwrot zaś sprawy w tym celu w niczym nie usprawni przebiegu postępowania.

---

nr 11, poz. 153, postanowienie SA w Krakowie z 21 kwietnia 1993 r., II AKz 26/93, KZS 1993, nr 5, poz. 27.

[20] Postanowienie SN z 22 stycznia 1995 r., WZ 16/95, Inf. Pr. 1995, nr 7–9, poz. 179 oraz postanowienie SA w Krakowie z 26 kwietnia 1995 r., II AKz 176/95, „Prokuratura i Prawo" 1996, z. 1, poz. 23.

5.3. FORMA POSTĘPOWANIA

Uchybienia formalne skutkujące wadliwą formą postępowania przygotowawczego stwierdzono w treści ponad 11% badanych orzeczeń, z czego skutecznie zaskarżono ponad połowę. Prowadzenie dochodzenia zamiast śledztwa i w konsekwencji niedopełnienie kolejnych wymogów formalnych — w postaci braku dołączenia odpisu postanowienia o wszczęciu i zamknięcia śledztwa i niewłaściwego trybu postępowania wskazanego w akcie oskarżenia — na ogół uznawane było przez sądy okręgowe za uzasadnioną podstawę zwrotu. W cytowanej w orzeczeniach uchwale z 25 marca 2004 r. Sąd Najwyższy wskazał, że jeśli postępowanie przygotowawcze zakończono w formie dochodzenia, w sprawie zaś — z uwagi na uwarunkowania prawne — należało prowadzić śledztwo, to postępowanie przygotowawcze dotknięte jest istotnym brakiem polegającym na niedochowaniu przewidzianej prawem formy. W tej sytuacji mechaniczna zmiana trybu przez sąd na podstawie przepisu art. 339 § 3 pkt 3 k.p.k. nie jest dopuszczalna w związku z koniecznością kwalifikowania takiego uchybienia jako istotnego braku postępowania przygotowawczego[21].

W omawianym zakresie występowały także przypadki uchylenia postanowień sądów rejonowych. W jednym z nich sąd rejonowy stwierdził, że czyn zarzucany oskarżonemu należało zakwalifikować z artykułu przewidującego surowszą sankcję wymagającą prowadzenia postępowania w formie śledztwa. Sąd Okręgowy w L. uznał, że sąd nie może narzucić prokuratorowi przeprowadzenia postępowania w określonym trybie w sytuacji, gdy uzna, że z uwagi na błędną kwalifikację czynu przyjętą przez oskarżyciela postępowanie przygotowawcze zostało przeprowadzone w niewłaściwej formie. Zwrot byłby zasadny, gdyby zastosowana przez oskarżyciela kwalifikacja prawna istotnie wykluczała prowadzenie postępowania przygotowawczego w formie dochodzenia. Jeżeli jednak tak nie jest — owa kwalifikacja stanowi bowiem rezultat dokonanej przez oskarżyciela oceny materiału dowodowego — to nie sposób narzucić oskarżycielowi odmiennej oceny tegoż materiału, czego konsekwencją miałyby być także odmienne ustalenia postępowania przygotowawczego, a także odmienny opis i ocena prawna działania będącego przedmiotem zarzutu.

---

[21] Uchwała SN z 25 marca 2004 r., I KZP 43/03, OSNKW 2004, nr 4, poz. 36.

W badanych orzeczeniach wskazywano, że wszczęcie śledztwa jest faktem procesowym nieodwracalnym, wymuszającym taką formę postępowania przygotowawczego aż do jego zakończenia. W jednym z postanowień Sąd Okręgowy w C. uznał jednak za dopuszczalne przechodzenie ze śledztwa do odchodzenia, jeżeli na każdym etapie postępowania przygotowawczego było ono prowadzone legalnie, a zmiana formy postępowania wynikała ze zmiany stanu prawnego w trakcie jego trwania.

W przypadku wyłączenia ze śledztwa postępowania w innej sprawie dalsze postępowanie powinno mieć formę śledztwa. Raz wszczęte śledztwo przesądza bowiem o formie prowadzenia odrębnego postępowania. W jednym z orzeczeń Sąd Okręgowy w Z. stwierdził, że w sytuacji, gdy w ramach pierwotnego postępowania przygotowawczego uzyskano jedynie informację o możliwości zaistnienia także innego przestępstwa, które nie łączy się bezpośrednio z tym przestępstwem, w którego kierunku wszczęto już postępowanie, lub też nie łączy się z osobą, przeciwko której toczy się formalnie postępowanie karne, a materiały zawierające tego rodzaju informację zostały wyłączone jedynie w celu sprawdzenia, czy istotnie doszło do popełnienia przestępstwa i czy zachodzą przesłanki wniesienia w tej wyłączonej sprawie aktu oskarżenia, to tego rodzaj wyłączenie nie obliguje do zachowania formy postępowania przygotowawczego zgodnej z formą tego postępowania, z którego dokonano wyłączenia[22]. W innej sprawie Sąd Okręgowy w J. uchylił postanowienie sądu, gdyż postępowanie przygotowawcze, choć nazwane dochodzeniem, spełniało istotne wymogi przewidziane dla śledztwa i zapewniało gwarancje procesowe przysługujące w nim podejrzanemu, tym samym zaś nie było dotknięte brakami. W uzasadnieniu przywołano stanowisko Sądu Apelacyjnego w Krakowie, zgodnie z którym przeprowadzenie postępowania przygotowawczego w formie dochodzenia, zamiast

[22] Jako argument potwierdzający stanowisko sądu przytoczono treść § 99 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 27 sierpnia 2007 r. — Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, zgodnie z którym czas trwania wyłączonego postępowania przygotowawczego liczy się od dnia wszczęcia postępowania pierwotnego tylko wtedy, gdy w zakresie wyłączonych materiałów dotyczących niektórych osób lub czynów będących przedmiotem postępowania były dokonywane czynności procesowe. W takim przypadku wyłącza się do odrębnego postępowania przygotowawczego odpis postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia. W pozostałych przypadkach wydaje się postanowienie o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, na podstawie wyłączonych materiałów dotyczących niektórych osób lub czynów będących przedmiotem postępowania. Obecnie — § 131 ust. 3 Regulaminu z 24 marca 2010 r. (Dz.U. Nr 49, poz. 296).

obligatoryjnego śledztwa, tylko wtedy mogłoby uzasadniać zwrócenie sprawy oskarżycielowi, gdyby skutki tej usterki mogły wywrzeć wpływ na przebieg rozprawy głównej bądź treść wyroku, a więc gdyby forma ta godziła w istotne interesy uczestników postępowania (np. prawo podejrzanego do obrony) czy przenikała nieodwracalnie do treści dowodów, a więc nie dała się usunąć na rozprawie głównej[23].

Wykres 3. Poszczególne grupy braków postępowania z uwzględnieniem rodzaju rozstrzygnięcia (w %)

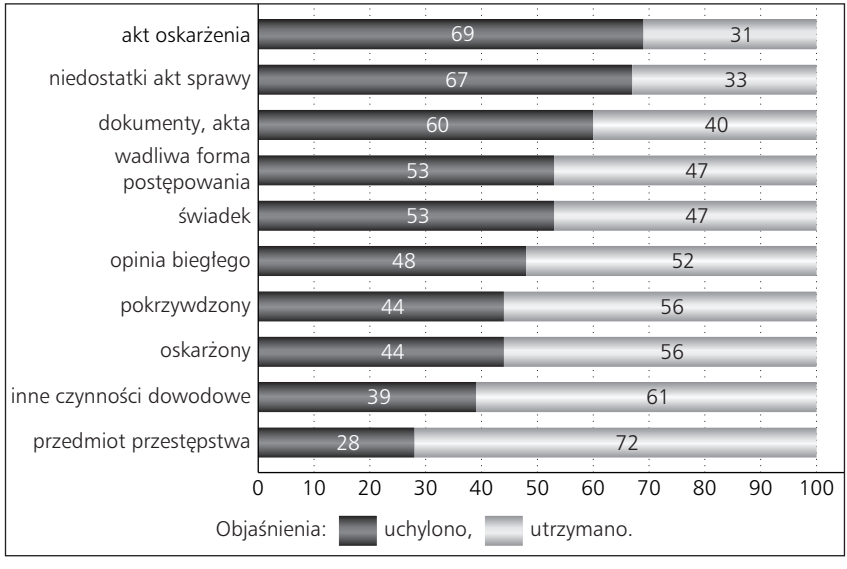

5.4. AKT OSKARŻENIA

W ponad 9% badanych orzeczeń zarzucono prokuratorowi uchybienia związane z niewłaściwą treścią aktu oskarżenia. Utrzymano w mocy jedynie 30% takich orzeczeń. Wskazywano, że w przypadku niewielkich rozbieżności między treścią zarzutu postawionego w toku postępowania przygotowawczego a treścią aktu oskarżenia stosowna korekta powinna

[23] Postanowienie SA w Krakowie z 19 grudnia 2000 r., II AKz 293/00, KZS 2000, nr 12, poz. 31.

nastąpić w trybie art. 337 k.p.k. lub na rozprawie. Jeżeli czyn zarzucany w akcie oskarżenia został w istotny sposób zmieniony w stosunku do zarzutu objętego postanowieniem o przedstawieniu zarzutów, zwrot sprawy do prokuratury był akceptowany tylko w sytuacji uchybienia treści art. 314 k.p.k. Przykładowo, w jednym z orzeczeń Sąd Okręgowy w S. stwierdził, że czyn wskazany w akcie oskarżenia został w oczywiście istotny sposób zmieniony ze względu na zmianę treści czynności sprawczych i przedmiotu przestępstwa i brak wydania nowego postanowienia w trybie art. 314 k.p.k. stanowił naruszenie prawa oskarżonego do obrony. W innym orzeczeniu uchylającym postanowienie sądu rejonowego Sąd Okręgowy w E. wskazał, że nie każda zmiana opisu powoduje konieczność wydania nowego postanowienia, a tylko taka, która ma przymiot istotnej. Nie chodzi zatem o jakąkolwiek zmianę, ale o taką, gdy to postać czynu ulga zmianie w istotny sposób (zmiana w zakresie form zjawiskowych lub stadialnych, modalnych okoliczności czynu — czasu, miejsca, sposobów popełnienia przestępstwa, następstwa czynu).

Co do zasady, podstawą zwrotu nie może być wadliwy opis przestępstwa zarzucanego aktem oskarżenia[24]. Jak stwierdził Sąd Okręgowy w C. w jednym z postanowień uchylających decyzję o zwrocie sprawy, zasada skargowości pozostawia oskarżycielowi uprawnienie do określenia zakresu i sposobu sformułowania aktu oskarżenia. W uzasadnieniu przytoczono postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach, zgodnie z którym wszelkie wątpliwości co do daty i miejsca czynu, jako elementy zdarzenia faktycznego, powinny być przedmiotem ustaleń już w toku przewodu sądowego[25].

Uwagę zwraca także grupa orzeczeń utrzymujących decyzję o zwrocie z uwagi na poważne mankamenty aktu oskarżenia. W jednej ze spraw Sąd Okręgowy w L. stwierdził, że opis czynu zamieszczony w akcie oskarżenia jest z gruntu rzeczy błędny, co uniemożliwia prawidłowe nad nim procedowanie (pomieszanie znamion przestępstw z art. 284 i 286 k.k.). W innym postanowieniu Sąd Okręgowy w S. stwierdził, że ogólnikowość zarzutów nie jest uchybieniem formalnym przewidzianym w art. 337 § 1 k.p.k., ale istotnym brakiem postępowania, gdyż uniemożliwia podjęcie obrony oskarżonemu i należytą ocenę poszczególnych zachowań przez organy procesowe. W kolejnym orzeczeniu Sąd

---

[24] Postanowienie SN z 26 lutego 1988 r., II KZ 15/88, OSP 1988, nr 11, poz. 241.

[25] Postanowienie SA w Katowicach z 6 maja 2005 r., II AKz 267/05, KZS 2005, nr 7–8, poz. 137.

Okręgowy w R. akcentował konieczność precyzyjnego sformułowania aktu oskarżenia, gdyż nie jest możliwa skuteczna obrona wobec zarzutów mglistych i niejednoznacznych, zredagowanych przy tym w sposób ogólnikowy i zbiorczy.

W przypadku wniosku prokuratora złożonego w trybie art. 335 k.p.k. Sąd Okręgowy w L. utrzymał decyzję o zwrocie sprawy z uwagi na nieprecyzyjne ustalenia dotyczące wymiaru kary.

Zgodnie z utrwalonym poglądem doktryny i orzecznictwa nie stanowią istotnego braku postępowania przygotowawczego uchybienia w postaci nieprawidłowej kwalifikacji prawnej czynu[26]. Sąd nie jest związany opisem i kwalifikacją prawą czynu przyjętą przez oskarżyciela. Jest natomiast uprawniony i zobowiązany do czynienia własnych ustaleń w ramach określonych aktem oskarżenia. Wskazać jednak należy, że w jednej ze spraw sąd rejonowy, zwracając sprawę prokuratorowi, dostrzegł potrzebę zmiany kwalifikacji prawnej czynu. Sąd Okręgowy w E. utrzymał w mocy to postanowienie, stwierdzając, że agresywne działania oskarżonego, któremu zarzucono występek z art. 190 § 1 k.k., mogły mieć na celu wywarcie wpływu na treść zeznań. Pozytywne ustalenia sądu w tym zakresie wymagałyby zmiany kwalifikacji prawnej zachowań oskarżonego, ta zmiana prowadziłaby jednak do wykroczenia poza ramy oskarżenia, gdyż nie zostałaby zachowana tożsamość — niezmienność przedmiotu ochrony. Za zasadny uznać należy także zwrot sprawy prokuratorowi w sytuacji, gdy w akcie oskarżenia pominięto jeden z zarzutów postawionych oskarżonemu, a w postępowaniu przygotowawczym nie zapadła co do niego żadna decyzja procesowa, np. postanowienie o wyłączeniu czynu do odrębnego postępowania. Zwrot sprawy umożliwia wydanie odpowiedniego postanowienia lub włączenie danego czynu do nowego aktu oskarżenia.

Jeszcze inna jest sytuacja, w której decyzja o zwrocie była uzasadniona potrzebą postawienia oskarżonemu innego zarzutu wykraczającego poza granice aktu oskarżenia. W jednym z postanowień Sąd Okręgowy w G. stwierdził, że sąd jest związany granicami aktu oskarżenia i nie ma żadnych uprawnień do obligowania oskarżyciela publicznego do zmiany treści lub kierunku zarzutów stawianych oskarżonemu. Wskazywano, że sąd ma jedynie możliwość rozszerzenia aktu oskarżenia w trybie art. 398 § 1 k.p.k. Obowiązująca ustawa karnoprocesowa wyeliminowała

[26] Por. postanowienie SN z 24 czerwca 1978 r., II Kz 93/78, OSNKW 1978, nr 9, poz. 105; postanowienie SN z 24 czerwca 1978 r., Z 14/78, OSNKW 1978, nr 9, poz. 106.

także możliwość cofnięcia sprawy do śledztwa lub dochodzenia w celu rozszerzenia postępowania na inne osoby[27].

5.5. OSKARŻONY

Braki postępowania przygotowawczego dotyczące osoby oskarżonego wystąpiły w 8% spraw, z czego odsetek utrzymanych w mocy postanowień wyniósł 56. Zasadniczym brakiem były uzasadnione wątpliwości co do poczytalności podejrzanego, pociągające za sobą konieczność uzyskania opinii o stanie zdrowia psychicznego. Warunkiem zwrotu sprawy było ujawnienie się okoliczności stanowiących podstawę wątpliwości co do poczytalności w toku postępowania przygotowawczego[28]. Kwestia braku reakcji organu postępowania przygotowawczego na uzasadnione wątpliwości w zakresie poczytalności była rozpatrywana głównie z punktu widzenia naruszenia gwarancji procesowych podejrzanego, przejawiającego się w niewłaściwej formie postępowania i braku obligatoryjnego obrońcy.

Kolejna grupa braków dotyczyła naruszenia w postępowaniu przygotowawczym przepisu art. 79 k.p.k. Sąd Okręgowy w P. uchylił postanowienie sądu wydane z uwagi na brak wyznaczenia obrońcy w sytuacji wątpliwości co do poczytalności podejrzanego, wskazując, że wobec opinii biegłych udział obrońcy w dalszym postępowaniu nie jest obowiązkowy i w tej sytuacji zwrot sprawy był przejawem nadmiernego formalizmu. W jednej ze spraw Sąd Okręgowy w L. wskazał, że ponieważ oskarżonemu, który nie umiał czytać ze zrozumieniem (między innymi pouczeń), w toku postępowania przygotowawczego nie wyznaczono obrońcy z urzędu, jego prawo do obrony zostało naruszone. W innej sprawie Sąd Okręgowy w Z. stwierdził naruszenie elementarnego prawa do obrony poprzez niewyznaczenie obrońcy z urzędu w sytuacji, w której podejrzany nie umiał czytać i pisać, a kontakt z nim był utrudniony.

W sprawie, w której podejrzany obcokrajowiec nie umiał pisać i czytać po polsku, a jedynie rozumiał język mówiony, za uzasadnioną podstawę zwrotu uznano brak przetłumaczenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i odebrania wyjaśnień w obecności tłumacza. W innym

---

[27] Postanowienie SN z 12 stycznia 2006 r., II KK 96/05, LEX nr 172202; wyrok SA w Katowicach z 16 marca 2006 r., II AKa 20/06, KZS 2006, nr 7–8, poz. 151.

[28] W tym zakresie sądy przywoływały postanowienia SN: z 27 stycznia 1979 r., KZ 207/78, OSNKW 1979, nr 5, poz. 60; z 27 września 1980 r., KZ 157/80, LEX nr 21881.

postanowieniu Sąd Okręgowy w O. stwierdził istotne wady postępowania polegające na przesłuchaniu podejrzanego — osoby głuchoniemej — z naruszeniem gwarancji procesowych wynikających z treści art. 171 § 1, art. 300 oraz art. 313 k.p.k. Zaniechano zebrania dowodów pozwalających na ustalenie właściwości osobistych podejrzanego, tj. czy posiadł on umiejętność czytania i pisania, jak również nie przesłuchano podejrzanego w obecności jego obrońcy, który mógłby zażądać odebrania wyjaśnień na piśmie.

Do istotnych braków postępowania sądy zaliczały niezweryfikowanie linii obrony oskarżonego[29]. W jednym z orzeczeń Sąd Okręgowy w G. stwierdził, że do istotnych elementów wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy należy nie tylko ustalenie wartości i ilości środków narkotycznych, którymi obracał oskarżony, ale także sprawdzenie jego linii obrony bądź też potwierdzenie jego sprawstwa dostępnymi środkami dowodowymi. W tym samym orzeczeniu wskazano, że oparcie aktu oskarżenia na przekonaniu o prawdziwości zeznań jednej osoby i jednocześnie przyjęcie, *a priori*, że wyjaśnienia oskarżonego nie są prawdziwe, nie uzasadnia rezygnacji z przeprowadzenia dowodów, które mogą się przyczynić do pełnego wyjaśnienia sprawy. Sąd Okręgowy w L. utrzymał postanowienie o zwrocie w sprawie, w której braki w materiale dowodowym uniemożliwiały przyjęcie wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia przez oskarżonego przestępstwa, na którego sprawstwo wskazywał tylko i wyłącznie fakt przyznania się do winy. W sprawie, w której oskarżony kwestionował wynik testera narkotykowego, Sąd Okręgowy w O. wskazał, że świadome uproszczenie procedur, tj. rezygnacja z przeprowadzenia badań fizykochemicznych, nie może stanowić przesłanki decydującej o popełnieniu zarzucanych oskarżonemu czynów. W innym jednak postanowieniu Sąd Okręgowy w J., uchylając decyzję sądu rejonowego, stwierdził, że wyjaśnienia oskarżonego mogą stanowić jedyny dowód w sprawie, pod warunkiem że były obszerne i wyczerpujące oraz brak było wątpliwości co do ich prawdziwości. Sąd Okręgowy w Z. uchylił postanowienie o zwrocie w sprawie, w której oskarżony w toku składanych wyjaśnień nie obrał żadnej linii obrony, która wymagałaby sprawdzenia i weryfikacji, powodem zaś zwrotu sprawy do uzupełnienia materiału dowodowego były informacje

[29] Sądy przywoływały w uzasadnieniu: postanowienie SA w Krakowie z 8 grudnia 2004 r., II Akz 433/04, KZS 2004, nr 12, poz. 30; postanowienie SA w Rzeszowie z 15 stycznia 1993 r., II AKz 10/93, OSA 1993, nr 4, poz. 20.

przekazane przez oskarżonego jako świadka. Jak słusznie wskazano, zeznania te nie mogły stanowić źródła informacji do planowania dalszych czynności procesowych.

W jednym z badanych postanowień Sąd Okręgowy w L. uznał, że nie jest istotnym brakiem postępowania przygotowawczego brak umieszczenia w protokole stanowiska podejrzanego w zakresie tego, czy przyznaje się czy nie do popełnienia zarzucanych mu czynów — w przypadku skorzystania przez podejrzanego z prawa do odmowy składania wyjaśnień. W innej sprawie Sąd Okręgowy w G. utrzymał w mocy postanowienie o zwrocie sprawy, gdyż podejrzanemu, wbrew treści art. 321 k.p.k., nie doręczono zawiadomienia o terminie zaznajomienia z materiałami postępowania i tym samym pozbawiono go możliwości składania wniosków dowodowych. W kolejnej sprawie sąd rejonowy zwrócił sprawę prokuratorowi z uwagi na brak ogłoszenia podejrzanemu postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Sąd Okręgowy w O., uchylając to postanowienie, wskazał, że prokurator podjął próbę przedstawienia zarzutów, lecz podejrzany nie chciał w tym uczestniczyć i nie można nikogo zmuszać do realizacji uprawnień procesowych.

5.6. INNE CZYNNOŚCI DOWODOWE

Jako istotny brak postępowania przygotowawczego w ponad 9% badanych orzeczeń wskazano konieczność przeprowadzenia czynności dowodowych innych niż przesłuchanie świadków. Wśród nich można wymienić: okazanie, eksperyment procesowy, oględziny miejsca lub rzeczy, przeszukanie, zabezpieczenie dowodu rzeczowego, ustalenie stanu technicznego określonych urządzeń, zabezpieczenie urządzenia nagrywającego, uzyskanie i analizę bilingów rozmów, uzupełnienie materiału porównawczego, konieczność uzyskania informacji od banku, sprawdzenie kont oskarżonego, odtworzenie plików, folderów, płyt, rozmów telefonicznych i spisanie z tej czynności protokołu, zbadanie zawisłości sprawy, wykonanie szkicu metrycznego miejsca zdarzenia czy zważenie środka odurzającego. Wskazane czynności, jako czasochłonne, należy uznać za właściwe dla postępowania przygotowawczego. Nie dziwi zatem fakt, że ponad 60% postanowień zostało utrzymanych w mocy w instancji odwoławczej. Przykładowo, Sąd Okręgowy w O. uznał za brak postępowania przygotowawczego odtworzenie utrwalonych rozmów telefonicznych bez spisania z tej czynności protokołu. Sporządzenie stenogramów rozmów bez spisania protokołu z czynności ich odsłucha-

nia, zdaniem sądu odwoławczego, spowodowało, że dowód ten nie mógł zostać uznany za rzetelny.

5.7. PRZEDMIOT PRZESTĘPSTWA

Braki związane z przedmiotem przestępstwa stanowiły podstawę zwrotu 8% spraw. Wskazywano na konieczność precyzyjnego ustalenia przedmiotu przestępstwa i określenia jego prawidłowej wartości. Skuteczność zaskarżeń postanowień była w tej grupie najniższa i wyniosła jedynie 28%. Między innymi Sąd Okręgowy w O. stwierdził, że brak określenia wartości przedmiotu przestępstwa, gdy warunkuje on rozpoznanie sprawy w trybie przepisów k.p.k., stanowi istotny brak postępowania przygotowawczego. W innej sprawie Sąd Okręgowy w S. utrzymał w mocy postanowienie o przekazaniu sprawy prokuratorowi, ponieważ przedmiot osądu nie został określony w sposób umożliwiający jego weryfikację w postępowaniu sądowym. Nie ustalono bowiem, jaki utwór był nielegalnie rozpowszechniany.

5.8. DOKUMENTY, ORZECZENIA I AKTA INNEGO POSTĘPOWANIA

Konieczność uzupełnienia akt o określone dokumenty, orzeczenia lub akta innego postępowania wskazano jako brak postępowania w odniesieniu do 8% badanych orzeczeń, z czego utrzymano w mocy 40%. W jednej ze spraw Sąd Okręgowy w P. stwierdził, że niedołączenie nawet kserokopii poświadczonych za zgodność z oryginałem dokumentów stanowiących przedmiot przestępstwa określonego w art. 270 k.k. jest całkowicie sprzeczne z dyspozycją art. 297 k.p.k. Sąd Okręgowy w K. utrzymał w mocy postanowienie o zwrocie z uwagi na brak dokumentacji dotyczącej właściwości i warunków osobistych oskarżonego w sprawie dotyczącej nieletniego odpowiadającego na podstawie art. 10 § 2 k.k. W innej sprawie brak odpisów wyroków pod kątem recydywy nie został uznany za taki, o którym mowa w art. 345 k.p.k.

5.9. POKRZYWDZONY

Braki związane z osobą pokrzywdzonego stanowiły podstawę w ponad 3% badanych spraw. Odsetek spraw utrzymanych w mocy wyniósł 56. Wśród braków występujących w tej grupie można wskazać konieczność ustalenia kręgu osób pokrzywdzonych, podmiotu uprawnionego do reprezentowania pokrzywdzonego, prawidłowego pouczenia o przysługujących prawach, wystąpienia z wnioskiem o ustanowienie kuratora

dla małoletniego, wyznaczenia opiekuna prawnego dla pokrzywdzonych w drodze postępowania o ubezwłasnowolnienie. Sąd Okręgowy w G. wskazał, że brak wniosku o ściganie nie stanowi istotnego braku postępowania przygotowawczego, lecz ujemną przesłankę procesową z art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., a zatem w tym przypadku zachodzi konieczność umorzenia postępowania. W jednym z orzeczeń Sąd Okręgowy w N. uznał zwrot sprawy za niedopuszczalny w sytuacji, gdy ustalenie podmiotu władnego wykonywać uprawnienia pokrzywdzonego w zastępstwie Skarbu Państwa jest tylko kwestią prostej wykładni przepisów prawa. W innej sprawie Sąd Okręgowy w K. utrzymał w mocy decyzję o zwrocie, stwierdzając, że nieustalenie innych pokrzywdzonych doprowadziłoby względem nich do stworzenia stanu powagi rzeczy osądzonej. W kolejnym orzeczeniu Sąd Okręgowy w Z. stwierdził, że nieprzesłuchanie ujawnionej osoby pokrzywdzonej uniemożliwiło jej wzięcie udziału w postępowaniu w charakterze strony postępowania przygotowawczego, kwalifikując to uchybienie jako istotny brak postępowania.

5.10. AKTA SPRAWY

Uchybienia o charakterze technicznym, takie jak: nieczytelność protokołów, niska jakość kserokopii, brak tłumaczenia dokumentów z języka obcego, listy adresów dla doręczeń w kraju, poświadczenia kopii za zgodność z oryginałem, stanowiły podstawę zwrotu 1% spraw. Utrzymano w mocy zaledwie 33% takich postanowień. Kwestie formalne dotyczące nieporządku w aktach czy niewłaściwej numeracji tomów co do zasady stanowią bowiem braki, które należy usunąć w trybie art. 337 § 1 k.p.k. Zdaniem Sądu Okręgowego w G. błędnie wskazany w akcie oskarżenia adres oskarżonego lub nieaktualność tego adresu nie stanowi istotnego braku postępowania.

6. PODSUMOWANIE

Przekazanie sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia dotyczyło jedynie 0,4% spraw z oskarżenia publicznego rozpoznanych przez sądy rejonowe w 2008 r. Sądy korzystały zatem z omawianej instytucji nadzwyczaj rzadko. Nie bez znaczenia mogła być konieczność dogłębnego zapoznania się z materiałami postępowania przygotowawczego już na etapie wstępnej kontroli oskarżenia, co

w oczywisty sposób zwiększa obciążenie sędziego pracą. Powodem tego stanu był z pewnością także fakt częstego uchylania przez sądy odwoławcze postanowień w tym przedmiocie. Przeprowadzone badanie pozwala na stwierdzenie wysokiej skuteczności zaskarżania postanowień wydanych w trybie art. 345 k.p.k. W ocenie sądów okręgowych ponad połowa spraw poddanych kontroli instancyjnej nie wymagała uzupełnienia braków przez prokuratora. Można jednak wskazać sytuacje, w których skuteczność zaskarżeń orzeczeń wyniosła ponad 80%, a nawet, w przypadku Sądu Okręgowego w Toruniu, 100%. Z tego względu bardziej skuteczne — z punktu widzenia sądu *meriti* — może być rozstrzygnięcie podejmowane na podstawie art. 397 § 1 k.p.k. z uwagi na jego niezaskarżalność. Najczęściej jednak sądy konwalidują braki postępowania w ramach własnej inicjatywy dowodowej.

Sądy rejonowe prawidłowo na ogół dokonywały zwrotu w trybie art. 345 k.p.k. Jedynie w pięciu sprawach nastąpił on po rozpoczęciu rozprawy, w tym w jednej po przeprowadzeniu prawie całego postępowania dowodowego. Analiza poszczególnych spraw prowadzi do wniosku, że sądy powinny dokonywać oceny postępowania przygotowawczego pod kątem braków we wstępnej kontroli aktu oskarżenia, po wpłynięciu sprawy do referatu sędziego. Zagwarantuje to realizację zasady szybkości postępowania. Zwrot sprawy po wyznaczeniu terminu rozprawy świadczy jedynie o pominięciu przez sędziego fazy wstępnej kontroli i niweczy istotę omawianej instytucji.

W badanym materiale aktowym można zaobserwować dosyć wąskie interpretowanie pojęcia „istotne braki" postępowania i „znaczne trudności" w dokonaniu przez sąd niezbędnych czynności, w praktyce prowadzące do odraczania rozprawy lub zwłoki w wyznaczeniu jej pierwszego terminu, spowodowanych zaangażowaniem sądu w gromadzenie dowodów niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy. Przepis art. 345 k.p.k. nie powinien być stosowany w oderwaniu od treści art. 297 § 4 i 5 k.p.k., który ciężar zbierania dowodów w celu wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy wiąże z etapem postępowania przygotowawczego. Zwiększenie obowiązków w ramach celów postępowania przygotowawczego nowelą z 29 marca 2007 r., w tym czytelne wyartykułowanie, że zgromadzony w jego toku materiał dowodowy umożliwić ma sądowi rozstrzygnięcie sprawy na pierwszej rozprawie głównej, *de lege lata* powinno stanowić jasną wskazówkę interpretacyjną przy ocenie braków dochodzenia lub śledztwa, o których mowa w art. 345 k.p.k.

7. WNIOSKI *DE LEGE FERENDA*

Wokół zagadnienia ingerencji sądu w postępowanie przygotowawcze w celu usunięcia istotnych braków śledztwa lub dochodzenia od dawna toczy się spór między zwolennikami utrzymania możliwości przekazywania przez sąd prokuratorowi sprawy a przeciwnikami takiej możliwości, domagającymi się jej likwidacji. Nowelizacja w zakresie art. 397 k.p.k. ze stycznia 2003 r. wskazuje, że wyraźną intencją ustawodawcy było niedopuszczenie do takiej czynności na etapie rozprawy głównej. Nie ulega z kolei wątpliwości, że *ratio legis* konieczności uzupełnienia postępowania przygotowawczego stanowi potrzeba zapewnienia sprawnego procedowania przez sąd i realizacja gwarancji składających się na nowoczesny proces karny. Sąd powinien koncentrować się na funkcji orzeczniczej, a nie na przejmowaniu w pewnym zakresie funkcji ścigania.

Model postępowania przygotowawczego w k.p.k. z 1997 r. uległ istotnemu przeobrażeniu między innymi w zakresie jego celów. Treść art. 297 § 1 pkt 4 i 5 k.p.k. wskazuje, że to w postępowaniu przygotowawczym należy wszechstronnie wyjaśnić wszystkie okoliczności sprawy, zebrać dowody, zabezpieczyć je i utrwalić dla sądu. Nowela z marca 2007 r. nie pozostawia wątpliwości co do tego, że celem postępowania przygotowawczego jest nie tylko udokumentowanie zasadności wniesionego oskarżenia, lecz także takie przygotowanie materiału dowodowego, aby był on wystarczający do wydania prawidłowego orzeczenia w przedmiocie procesu przez sąd w toku rozprawy głównej.

Badanie postępowania przygotowawczego po skierowaniu do sądu aktu oskarżenia powinno dać odpowiedź na pytanie, czy w przypadku skierowania sprawy na rozprawę sąd będzie mógł w rozsądnym terminie, czyli z założenia na pierwszym terminie rozprawy, zakończyć postępowanie i wydać końcowe rozstrzygnięcie. Dlatego *de lege ferenda* można zaproponować zmianę art. 345 k.p.k. poprzez zastąpienie zwrotu „na potrzebę poszukiwania dowodów" zwrotem „w zakresie celów, o których mowa w art. 297 § 1". Ponadto po to, by podkreślić obowiązek przekazania sprawy prokuratorowi w zgodzie z zasadą szybkości postępowania, treść art. 345 k.p.k. należałoby uzupełnić o zwrot: „niezwłocznie po skierowaniu aktu oskarżenia".

Przepis art. 345 k.p.k. w proponowanej postaci brzmiałby następująco: „Sąd przekazuje sprawę prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia, niezwłocznie po skierowaniu aktu oskarżenia, jeżeli akta sprawy wskazują na istotne braki tego postępowania, zwłaszcza

w zakresie celów, o których mowa w art. 297 § 1, zaś dokonanie niezbędnych czynności przez sąd powodowałoby znaczne trudności".

Pojęcie istotnych braków śledztwa lub dochodzenia należy ściślej powiązać z obecnym modelem postępowania przygotowawczego. Przedstawiona propozycja zmiany treści art. 345 k.p.k. spełniłaby to zadanie, dając sądowi nowy punkt odniesienia przy ocenie kompletności materiału dowodowego przedstawionego przez prokuratora.

8. ZAŁĄCZNIK: ZESTAWIENIE BRAKÓW — ISTOTNYCH I NIEISTOTNYCH — POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO

Na podstawie przebadanych postanowień sądów okręgowych, a ponadto orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych w zakresie analizowanej instytucji dokonano próby skonkretyzowania typowych braków „istotnych" i „nieistotnych" w rozumieniu przepisu art. 345 k.p.k.

Tabela 6. Zestawienie braków postępowania przygotowawczego

Stanowi istotny brak postępowania przygotowawczego	Nie stanowi istotnego braku postępowania przygotowawczego
Nieprzeprowadzenie dowodu z opinii biegłego w sytuacji, gdy uzyskanie opinii przekracza możliwości techniczne sądu i wymaga podjęcia działań, których sąd z braku warunków i środków nie mógłby przeprowadzić.	Wątpliwości co do pełności i jasności dowodu z opinii biegłego, konieczność wydania opinii uzupełniającej.
Przesłuchanie świadka, o ile brak ten dotyczy kwestii fundamentalnych dla odpowiedzialności karnej oskarżonego i powoduje poważny deficyt materiału dowodowego.	Konieczność bardziej dokładnego lub uzupełniającego przesłuchania świadków zawnioskowanych do przesłuchania na rozprawie.
	Konieczność przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka przebywającego za granicą lub poszukiwanego listem gończym, chyba że nie wyczerpano możliwości ustalenia miejsca pobytu świadka.

Ciąg dalszy tabeli na następnej stronie

Ciąg dalszy tabeli z poprzedniej strony

Stanowi istotny brak postępowania przygotowawczego	Nie stanowi istotnego braku postępowania przygotowawczego
	Konieczność przesłuchania dodatkowych świadków, gdy sąd ma wystarczające informacje o nazwiskach i miejscu zamieszkania osób, które zamierza przesłuchać.
Czyn zarzucany w akcie oskarżenia został w istotny sposób zmieniony w stosunku do zarzutu objętego postanowieniem o przedstawieniu zarzutów — tylko w sytuacji uchybienia treści art. 314 k.p.k.	
Ogólnikowość zarzutów, opis czynów niejasny i sprzeczny logicznie, zarzuty niejednoznaczne, zredagowane w sposób zbiorczy, uniemożliwiające obronę i należytą ocenę przez organy procesowe, brak określenia przedmiotu osądu w sposób umożliwiający jego weryfikację w postępowaniu sądowym (np. nie ustalono, jaki utwór był nielegalnie rozpowszechniany).	Wadliwy opis przestępstwa zarzucanego aktem oskarżenia (także pod względem czasu i miejsca), chyba że opis czynu zamieszczony w akcie oskarżenia jest z gruntu rzeczy błędny, co uniemożliwia prawidłowe nad nim procedowanie (np. pomieszanie znamion przestępstw z art. 284 i art. 286 k.k.).
	Nieprawidłowa kwalifikacja prawna czynu, chyba że zmiana w opisie czynu prowadziłaby do wykroczenia poza ramy oskarżenia, nie zostałaby zachowana tożsamość — niezmienność przedmiotu ochrony.
	Konieczność rozszerzenia zarzutów stawianych oskarżonemu lub rozszerzenia postępowania na inne osoby.
	Konieczność zakwalifikowania czynu jako ciągu przestępstw lub czynu ciągłego.
Wniosek o skazanie bez rozprawy — brak oświadczenia oskarżonego co do uzgodnień w zakresie kar lub środków karnych lub wady uzyskanej zgody lub jej niektórych elementów, należy jednak rozważyć, czy takie braki można uzupełnić na posiedzeniu (art. 343 k.p.k.), gdy nie spowoduje to znacznych trudności.	Niewystarczające sprecyzowanie we wniosku o skazanie bez rozprawy obowiązku naprawienia szkody, podstawy prawnej orzeczenia w tym względzie (art. 46 lub 72 § 2 k.k.) oraz podmiotu uprawnionego do odszkodowania.

Ciąg dalszy tabeli na następnej stronie

Ciąg dalszy tabeli z poprzedniej strony

Stanowi istotny brak postępowania przygotowawczego	Nie stanowi istotnego braku postępowania przygotowawczego
Prowadzenie dochodzenia zamiast śledztwa, konieczność uzupełnienia postępowania o czynności właściwe dla śledztwa.	Prowadzenie dochodzenia w miejsce obligatoryjnego śledztwa, jeżeli spełniało istotne wymogi przewidziane dla śledztwa i realizowało gwarancje procesowe przysługujące w nim podejrzanemu.
Nieprzeprowadzenie dowodu z opinii sądowo-psychiatrycznej w sytuacji uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności podejrzanego pod warunkiem ujawnienia się okoliczności stanowiących podstawę wątpliwości co do poczytalności w toku postępowania przygotowawczego.	
Pominięcie dowodu z opinii psychologa przy wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających.	
Brak obrońcy w sytuacji, gdy: — na podstawie opinii biegłych psychiatrów udział obrońcy w dalszym postępowaniu jest obowiązkowy — oskarżony nie umiał pisać, czytać ze zrozumieniem (m.in. pouczeń), kontakt z nim był utrudniony.	Uchybienie w zakresie obrony obowiązkowej w postępowaniu przygotowawczym, gdy w postępowaniu sądowym zostało konwalidowane.
Niezweryfikowanie linii obrony oskarżonego (np. poprzez ustalenie danych osób wskazanych w wyjaśnieniach), brak rozpoznania wniosków dowodowych złożonych przez oskarżonego, oparcie sprawstwa tylko i wyłącznie na okoliczności przyznania się do winy, chyba że wyjaśnienia oskarżonego były obszerne i brak było wątpliwości co do ich prawdziwości.	Brak umieszczenia w protokole stanowiska podejrzanego w zakresie tego, czy przyznaje się czy nie do popełnienia zarzucanych mu czynów.
Brak przetłumaczenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i odebrania wyjaśnień w obecności tłumacza w sytuacji, gdy podejrzany-obcokrajowiec nie umiał pisać i czytać po polsku, a jedynie rozumiał język mówiony.	

Ciąg dalszy tabeli na następnej stronie

Ciąg dalszy tabeli z poprzedniej strony

Stanowi istotny brak postępowania przygotowawczego	Nie stanowi istotnego braku postępowania przygotowawczego
Uchybienie treści art. 321 k.p.k., tj. brak doręczenia zawiadomienia o terminie zaznajomienia z materiałami postępowania.	
Brak ogłoszenia podejrzanemu postanowienia o przedstawieniu zarzutów, chyba że prokurator podjął próbę przedstawienia zarzutów, lecz podejrzany nie chciał uczestniczyć w tej czynności.	
Z reguły konieczność przeprowadzenia czynności takich jak: okazanie, eksperyment procesowy, oględziny miejsca lub rzeczy, przeszukanie, zabezpieczenie dowodu rzeczowego, ustalenie stanu technicznego określonych urządzeń, zabezpieczenie urządzenia nagrywającego, uzyskanie i analiza bilingów rozmów, uzupełnienie materiału porównawczego, wykonanie szkicu metrycznego miejsca zdarzenia czy zważenie środka odurzającego.	
Odtworzenie utrwalonych rozmów telefonicznych, plików, folderów, płyt bez spisania z tej czynności protokołu.	
Brak określenia wartości przedmiotu przestępstwa, gdy warunkuje on rozpoznanie sprawy w trybie przepisów k.p.k.	
Brak dokumentacji dotyczącej właściwości i warunków osobistych oskarżonego w sprawie dotyczącej nieletniego odpowiadającego na podstawie art. 10 § 2 k.k.	
Brak ustalenia kręgu osób pokrzywdzonych, podmiotu uprawnionego do reprezentowania pokrzywdzonego, nieprzesłuchanie ujawnionej osoby pokrzywdzonej, nieprawidłowe pouczenie pokrzywdzonego o przysługujących mu prawach.	Nieustalenie podmiotu władnego wykonywać uprawnienia pokrzywdzonego w zastępstwie Skarbu Państwa, co wymaga jedynie interpretacji odpowiednich przepisów prawa.
	Brak wniosku o ściganie — zachodzi konieczność umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.

Ciąg dalszy tabeli na następnej stronie

Ciąg dalszy tabeli z poprzedniej strony

Stanowi istotny brak postępowania przygotowawczego	Nie stanowi istotnego braku postępowania przygotowawczego
Brak doręczenia podmiotowi pociągniętemu do odpowiedzialności odpisu postanowienia i aktu oskarżenia.	
Nieczytelność protokołów, brak tłumaczenia dokumentów z języka obcego.	
Nieustalenie istnienia powiązań między współoskarżonymi, które pozwalają na przyjęcie, że działali w zorganizowanej grupie przestępczej.	
Konieczność powtórzenia czynności procesowych dokonanych przez osoby podlegające z mocy prawa wyłączeniu z postępowania.	
Uzyskanie następczej zgody sądu okręgowego na prowadzenie czynności operacyjnych.	
Konieczność ustalenia w drodze międzynarodowej pomocy prawnej autentyczności dokumentów.	
	Uchybienia o charakterze technicznym, takie jak: nieporządek w aktach, brak listy adresów dla doręczeń w kraju, poświadczenia kopii za zgodność z oryginałem, niewłaściwa numeracja tomów, niska jakość kserokopii.
	Błędne wskazanie w akcie oskarżenia adresu oskarżonego lub nieaktualność tego adresu.
	Brak informacji z rejestru skazanych obcego państwa.
	Konieczność ustalenia karalności zarzucanego czynu w krajach Unii Europejskiej.
	Braki w zakresie ustalenia recydywy, dołączenia odpisów wyroków, ustalenia okresu odbywania kary.
	Występowanie w tym samym akcie oskarżenia jako osoba oskarżona w jednym zarzucie i jako pokrzywdzona w drugim — sąd może wyłączyć sprawę do odrębnego postępowania.

Ciąg dalszy tabeli na następnej stronie

Ciąg dalszy tabeli z poprzedniej strony

Stanowi istotny brak postępowania przygotowawczego	Nie stanowi istotnego braku postępowania przygotowawczego
	Brak dowodu doręczenia stronie odpisu postanowienia o podjęciu zawieszonego śledztwa.
	Konieczność dołączenia dokumentacji podatkowej, finansowej, rachunkowej.
	Konieczność dołączenie akt innego postępowania lub zapoznania się z aktami.